

Milo Đukanović, Predsjednik Vlade Crne Gore

Izlaganje na Godišnjem političkom sastanku Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) na visokom nivou

Varšava, 14. maj 2014. godine

Poštovani predsjedniče EBRD,
Poštovani gospodine Tusk,
Uvažene kolege,
Dame i gospodo,

Počastvovan sam pozivom za učešće na ovom prestižnom skupu. Smatram to velikim priznanjem Crnoj Gori koja je na Zapadnom Balkanu prepoznata kao dobar primjer i inspiracija za druge države. EBRD u kontinuitetu igra značajnu ulogu u našem razvoju, i u evropeizaciji regiona. To je potvrđeno i na londonskoj Konferenciji krajem februara, koja prvi put okupila u sjedistu EBRD-a premjere- svih zemalja Zapadnog Balkana, kako bi dala novi podsticaj regionalnoj saradnji. Iskustvo Poljske, velike i značajne evropske zemlje, dragocjeno je za nas koji težimo ciljevima koje je ona dostigla. Tajming skupa je dodatni motiv za ozbiljnu raspravu. Nazivom teme – Upravljanje promjenama u izazovnim vremenima – kao da je anticipirana dramatičnost najnovijih sukoba na istoku evropskog kontinenta. Sve nas ovo dodatno obavezuje da pažljivije analiziramo pređeni put i aktuelni trenutak, i da odgovornije promišljamo budućnost.

Tragično iskustvo krvavog raspada Jugoslavije ostaje kao opomena koliko je krhka stabilnost. Ne samo za nas na Balkanu, već i za Evropu i svijet. Mislim da je primjer Crne Gore potvrda da su dobra rješenja moguća i u najtežim uslovima. I u vrijeme najžešćih etničkih sukoba na našim granicama, sačuvali smo mir i učvrstili multietnički sklad. Sačuvali smo Crnu Goru od NATO bombardovanja '99. Izbjegli smo sukob sa Srbijom i dogovorom, uz pokroviteljstvo EU, došli do referenduma na kojem smo prije osam godina obnovili državu po najvišim evropskim demokratskim standardima. Crna Gora je danas lider u integracijama na Balkanu, zemlja koja je u procesu pregovora za članstvo u EU i na pragu NATO-a. Od ekonomski najnerazvijenije jugoslovenske republike stvorili smo najprosperitetniju balkansku ekonomiju. Bili smo na rubu građanskog rata. a danas imamo politički stabilnu državu koja nema otvorenih pitanja sa susjedima. Postigli smo to zahvaljujući evropskoj viziji, dosljednim sprovođenjem reformi i aktivnim promovisanjem regionalne saradnje.

Od 2003. do 2012. BDP po stanovniku je (po Atlas metodu Svjetske banke) porastao tri puta – od 2.400\$ na 7.160\$. I to je najviši BDP *per capita* među zemljama Jugoistočne Evrope. Finansijska konsolidacija, kojoj smo maksimalno bili posvećeni tokom prošle godine, kao i fokusiranje na privlačenje stranih investicija i pripremu krupnih razvojnih projekata, već daju

rezultate. U najnovijim prognozama Evropska komisija je rast crnogorske ekonomije u ovoj godini procijenila na 2,9%, a za iduću na 3,6%. Imamo i najnižu stopu nezaposlenosti u širem regionu. Evropska komisija predviđa u narednoj godini suficit budžeta od 1%. Izvještaj Evropske komisije potvrđuje da će oporavak crnogorske ekonomije uglavnom biti generisan početkom realizacije nekoliko velikih investicija. Vrijednost započetih projekata samo u turizmu gotovo je ravna sadašnjem BDP-u. Milijardama se mjere izgledni projekti u energetici, kao i veliki projekti unapređenja saobraćajne infrastrukture. Kuriozitet je da u jednoj od najmanjih evropskih država počinje realizacija investicija koje su krupne i u evropskim razmjerama. Podrazumijeva se, sve ovo postićemo prolazeći istovremeno kroz težak proces reformi, izgradnje institucija i novog ekonomskog i demokratskog sistema, borbe za unapređenje vladavine prava, uz ograničene administrativne kapacitete. Ali znamo šta hoćemo, i stalno idemo naprijed. Ohrabruje da EBRD upravo u te oblasti planira da ubuduće ulaze više napora u svojoj strategiji za regiju.

Znamo takođe i da je naš progres moguć jedino u stabilnom okruženju. Zato smo veoma posvećeni regionalnoj saradnji i integraciji. U svojoj dugoj istoriji nikad Balkan nije bio stabilniji i evropskiji nego što je danas. Zbog sukoba devedesetih tranzicija ka demokratiji i ekonomiji u našem regionu zaostaje više od jedne decenije u odnosu na zemlje Centralne i Istočne Evrope. Njihov uspjeh za nas je stimulans. Potvrđuje da se reforme isplate. I da regionalno povezivanje podstiče ekonomski rast i evropsku integraciju, što je strateški cilj cijelog regiona.

Nažalost, razorna ekonomska kriza, nakon godina izrazitog ekonomskog dinamizma, usporila je i ugrozila napredak naših zemalja. Beperspektivnost mladih, visoka nezaposlenost i drugi socijalni problemi, uvozna zavisnost i siva ekonomija, korupcija i kriminal – sve su to problemi od kojih danas nije imuna gotovo nijedna država. Međutim, na Balkanu su oni uvijek mina sa odloženim dejstvom. Opasnost je utoliko veća jer se ne nazire rješenje za jedan broj otvorenih pitanja, naslijeđenih iz devedesetih godina prošloga vijeka. Dodatno, i zbog toga što se našim regionom, i politikom proširenja, EU već duže vrijeme bavi i sama suočena s krizom, i sa svojim funkcionalnim problemima. Od toga koliko će ova tema biti u fokusu Brisela i razvijenih demokratija zavisiće i tokovi daljih procesa. U krajnjem, i evropska stabilnost, a ne samo u našem dijelu Evrope.

Ipak, vjerujem, bez obzira na sve ove izazove, da Balkan može biti ekonomski najdinamičniji dio evropskog kontinenta. Možemo i moramo mnogo toga učiniti sami da bi region postao konkurentniji i produktivniji. Za to su potrebne hrabre, još radikalnije reforme. I djelotvornije socijalne i ekonomske politike. Reforma neodrživih penzijskih sistema nameće se kao prioritet. Tržište rada moramo osloboditi teške regulacije koja ograničava kreiranje novih radnih mjesta. Moramo reformisati obrazovne sisteme i upodobiti ih potrebama tržišta, akcentirajući vještine i inovativnost. U oblasti zdravstva, u saradnji sa privatnim sektorom, moramo pružiti kvalitetniju i dostupniju zaštitu. I nastaviti da otklanjamo prepreke biznisu. Naš napredak zavisi od povoljnijeg ambijenta za nova porodična, mala i

srednja preduzeća. Međunarodni indikatori, bez obzira na izvjesni napredak, pokazuju da još uvijek ima prostora za kreiranje daleko boljih uslova za biznis. Moramo mijenjati regulativu, istovremeno i svijest, i način ponašanja svih. I ljudi u biznisu, i donosilac odluka, i ukupne administracije. Što prije shvatimo da sami sebi nijesmo dovoljni, biće bolje za sve. Ekonomska saradnja i ukupna integracija između naših država zaostaje i za sadašnjim nivoom razvoja. Puno toga moramo da uradimo zajedno na poboljšanju transportne infrastrukture i funkcionisanja regionalnog energetskog tržišta. Ohrabrujuće je da EBRD u svojoj strategiji za naš region planira da posveti više pažnje upravo ovim oblastima.

Međutim, pored individualnih, i zajedničkih regionalnih napora, potrebna nam je veća pažnja EU i multilateralnih finansijskih institucija kao što je EBRD. Bez toga ne možemo računati na ozbiljniji ekonomski razvoj. A bez ekonomskog razvoja nema ni stabilnosti, ni progresa u evropskoj integraciji. Bez ove podrške postojeće infrastrukturne slabosti ostaju nerješiv problem za sve države regiona. To je preduslov za čvršću regionalnu integraciju, kao i garancija da ćemo boljom saradnjom brže savladati predrasude koje su toliko puta u istoriji bile uzrok ratnih sukoba i tragičnog zaostajanja u razvoju. Tako ćemo i čitav region lakše uvezati sa ključnim saobraćajnim i energetskim evropskim koridorima. Tako možemo transformisati Zapadni Balkan u siguran generator evropske stabilnosti. Sadašnje generacije na Balkanu i u Evropi ne smiju propustiti istorijski trenutak za njegovu konačnu evropeizaciju.

Posebno želim da ukažem na opasnost da Balkan ostane po strani evropske pažnje zbog događaja u Ukrajini, i mogućeg trajanja problema u tom dijelu Evrope. Prema svim bezbjednosnim pitanjima treba se odnositi sa posebnim rafinmanom, uvažavajući njihove specifičnosti. Uzroci dešavanja u Ukrajini, i uzroci raspada Jugoslavije svakako nijesu isti. Ali su posljedice jednako tragične. Zato apelujemo na sve aktere, i one koji su u žiži događaja, i sve koji su na bilo koji način povezani s njima, da se podsjetite na krvave lekcije jugoslovenskih naroda iz nedavne prošlosti. I da se okrenu dijalogu, i traženju pravovremenih diplomatskih rješenja. U protivnom, svi u Evropi bićemo gubitnici.

Hvala vam na pažnji!